

Personas ar garīgām slimībām

Ja saprotam, kas ir garīgās slimības, mēs varam pieņemt cilvēkus, kuri ir, bija vai būs garīgi slimi.

Daudziem no mums ir kāds draugs, darba biedrs, kaimiņš vai ģimenes loceklis, kas cieš no garīgās slimības vai nervu sabrukuma.

Zinātnieki informē, ka 20% cilvēki var būt diagnosticēti kā psihiski slimi. Mēs droši vien jūtam diskomfortu, esot ar šiem ļaudīm. Reizēm mēs pat baidāmies: Ko mēs varam teikt šiem cilvēkiem? Vai viņiem droši varam jautāt, kā viņi jūtās?

Cik daudz no šī diskomforta un bailēm rada mūsu garīgo slimību nepieņemšana?

Garīgās slimības

Garīgās slimības ir dažāda veida uzvedības un psiholoģisko normu kopumi, kuri indivīdam spēj izraisīt sistemātiskas ciešanas vai invaliditāti, dažkārt iespaidojot arī apkārtējos, un ko nevar uzskatīt par indivīda pārstāvošai kultūrai vai šīs kultūras citu pārstāvju pieņemtajam uzvedības un psiholoģiskajām normām atbilstošu.

Citiem vārdiem sakot, garīgās slimības ir prāta funkciju traucējumi. Tas ir vispārīgs termins, kuru attiecina uz slimību grupu. Piemēram, terminu - sirds slimības attiecinām uz slimību grupu, kas ietekmē sirds funkcijas.

Stāvoklis, ko var uzskatīt par garīgu slimību, dažādās kultūrās, reliģijās un laikos atšķiras.

Garīgās slimības var iedalīt trīs nosacītās pakāpēs:

- ❖ iedzimtos vai dzīves laikā attīstījušajos psihoneiroloģiskajos traucējumos (piemēram, šizofrēnija, autisms),
- ❖ dzīves laikā, galvenokārt sociālās vides iespaidā radušajos psiholoģiskajos traucējumos (piemēram, depresija, anoreksija, selektīvais mutisms),
- ❖ bioloģiskajos vai psiholoģiskajos stāvokļos, kas paši par sevi neapdraud indivīda vai sabiedrības veselību, bet var būt atšķirīgi no sabiedrībā pieņemtajām normām (piemēram, vēsturiski homoseksualitāte, kreilība), tai skaitā arī brīvdomību un jebkuru antisociālu rīcību kādas sabiedrības ietvaros vai uzskatos.

Mūsdienu Rietumu zinātnes medicīna pārsvarā izšķir tikai pirmās divas pakāpes kā garīgas slimības. Smagu garīgu slimību ārstēšanai bieži ir izveidotas speciālas iestādes, piemēram, psihiatriskas slimnīcas. Vieglas garīgas slimības ārstē individuāli īpaša veida speciālisti, piemēram, psihiatri un psihoterapeiti, bet papildus hospitalizēšana nav nepieciešama.

Latvia-Lithuania Cross Border Cooperation Programme 2007-2013
Project **LLIV-322 MY SOCIAL RESPONSIBILITY-My Response**

Profesionāļi darbā ar garīgi slimiem cilvēkiem, klasificē slimības un lieto speciālus nosaukumus, lai atšķirtu vienu slimības veidu no cita. Daži nosaukumi tiek lietoti kopēji visām:

- ❖ neirozēm - nemiers, fobija, apsēstība, neirotiskā depresija;
- ❖ psihozēm - psihotiskā depresija un šizofrēnija.

Neirozes vai neirotiski traucējumi, šķiet, kā pārspīlējumi vai sagrozījumi jūtās, domās un uzvedībā, kas ir mums visiem. Piemēram, mums visiem kādu reizi ir dziļas vai nekontrolējamas depresijas sajūtas, skumju, saspīlējuma vai baiļu sajūtas, kad dzīve, kļuvusi pārāk sarežģīta. Dažiem cilvēkiem šīs jūtas kļūst tik traucējošas, ka ikdienas dzīvē (piemēram, iešana uz darbu, priecāšanās par brīvo laiku vai sarunāšanās ar citiem) viņi nevar tikt ar tām galā.

Psihisku traucējumu cietēji parasti ir ārpus reālās pasaules. Juceklis, apmulsums un nespēja saprast apkārtni, ko tik daudzi no mums ir pieredzējuši pēc anestezējošu līdzekļu (narkozes) lietošanas, vai dažu infekciju, piemēram, plaušu karsoņa gadījumā, ir kaut kas līdzīgs psihozei. Dažreiz var attīstīties maldīgi priekšstati – nepatiesas aizdomas par vajāšanu, pārspīlēta vainas vai paša lieliskuma sajūta. Var būt arī halucinācijas – redzes, dzirdes, ožas, garšas vai spēja sajūst lietas, kas patiesībā nav. Šo maldinošo priekšstatu vai halucināciju ietekmēti, psihisku traucējumu cietēji, var rīkoties tādā veidā, kurš mums šķitīs dīvains un tāpēc mūs traucējošs.

Cilvēki, kam ir garīga slimības, parasti ļoti cieš.

Garīgas slimības atšķirība no garīgas atpalcības

Garīgā atpalcība, saukta arī par intelektuālu invaliditāti (nespēju) vai garīgas attīstības traucējumiem, NAV tas pats, kas garīgas slimības.

Cilvēkiem ar garīgo atpalcību ir mācīšanās grūtības un viņi attīstās lēnāk nekā pārējie. Šis stāvoklis parasti tiek konstatēts piedzimstot vai agrā bērnībā. Reizēm tas ir smadzeņu bojājumu rezultātā, kas var notikt jebkurā vecumā.

Garīgās slimības, savukārt var būt ikvienam cilvēkam jebkurā attīstības līmenī. Garīgi atpalikuši cilvēki kā jebkurš cits var kļūt par garīgi slimu personu.

Psihisku slimību cēloņi

Psihiskām slimībām var būt vairāki cēloņi. Jo vairāk mācāmies par psihiskām slimībām, jo skaidrāks kļūst, ka nosaukt vienu cēloni, kādai normālai vai nenormālai uzvedībai ir neiespējami. Daudzi faktori mijiedarbojas cits uz citu un izraisa psihiskās saslimšanas. Pie šiem faktoriem pieder arī mūsu ģenētiskā iedzimtība un ģimenes vide, uzvedības kultūra, dzīves stresi, atsevišķi gadījumi un fiziskas slimības. Ievērojiet, ka lietas, kas ir stresa pilnas vienai personai, otrai tādas nav.

Garīgu slimību pārmantošana

Daži garīgo slimību veidi, piemēram, šizofrēnija un maniakāli depresīvās slimības ir biežāk novērotas vienās ģimenēs, nekā citās un ir iespējams, ka to ietekmē gēni (iedzimtība). Ir noteikti jāatzīmē, ka pat tad vairumam radnieku slimības neattīstīsies. Cilvēki pārmanto slimības attīstības pamatnosacījumus, taču ir vajadzīga daudzu citu faktoru ietekme, lai slimība parādītos.

Mītu skaidrojums!

- ❖ Garīgas slimības ir lipīgas - pretēji cūciņām vai bakām, garīgas slimības nav lipīgas. Nav zināmi infekciju baciļi, kas to izraisītu.
- ❖ Garīgi slimi cilvēki ir pārāk vardarbīga uzvedība - šis ir visbiežāk sastopamais nepareizais pieņēmums. Skumji, garīgi slimas personas imidžs vēl aizvien ir vardarbīgi, trakojoši, bīstami vājprātīgi, kurus ir jāieslēdz viņu pašu labā un sabiedrības pasargāšanai. Patiesībā, garīgi slimi cilvēki nav vairāk bīstami vai vardarbīgi, kā jebkurš pārējās sabiedrības loceklis. Lielākā daļa garīgi slimu cilvēku ir ļoti viegli ievainojami un nobijušies.
- ❖ Garīgi slimiem ir seksuālas dabas traucējumi - tas ne tik nav patiesība. Garīgi slimu cilvēku lielākā daļa nekad neizdara seksuālus pārkāpumus; vairumā gadījumu slimība samazina viņu interesi par seksu. Lielākā daļa seksuālo likumpārkāpēju nav garīgi slimi.

Nepieciešamība noslēgt slimnīcā

Lielākais vairums garīgi slimu cilvēku ir veiksmīgi ārstēti ārpus slimnīcas, un vajadzība ievietot slimnieku institūcijā nekad nav atzīta par vienīgo pareizo izeju. Taču ir situācijas, kad tas nepieciešams, piemēram, lai pasargātu slimnieku no agresivitātes pret sevi vai apkārtējiem.

Lielākā daļa darba jāveltī bailes un nemieru izraisošu situāciju novēršanai.

Materiāla sagatavošanai tika izmantoti VSAC „Kurzeme” informatīvie materiāli.